

אוגוסט, 2020

לחברי סגל הפקולטה שלום,

בשל מגיפת הקורונה קהילת החוקרים האוניברסיטאית נדרשת לבצע התאמות, אשר תאפשרנה ביצועם של מחקרים ללא מגע וללא סיכון הדבקה – למשתתפים ולחוקרים כאחד.

התאמות אלו כרוכות גם הן בסוגיות אתיות, שיש לתת עליהן את הדעת, ובכלל זה קשיים באבטחת ושמירת מידע, בתיעוד של הסכמת המשתתף ובאיכות התקשורת עם המשתתף, באופן שמאפשר הגנה עליו. ועדת האתיקה תידרש לסוגיות אלו לכשיוגשו המחקרים לבדיקתה.

- לתשומת ליבכם, כי במידה וקיבלתם כבר את אישור הוועדה למחקר, וברצונכם להמיר אותו לפורמט מקוון, או להוסיף לו אופציה של מחקר מקוון, הנכם נדרשים להגיש לוועדה בקשה לאישור השינוי.

בכדי לסייע בביצוע המעבר למחקר מקוון, באופן העומד בדרישות האתיקה, להלן מספר דגשים רלוונטיים:

1. לא כל מחקר מתאים לביצוע באופן מקוון.
בעיקר יש לשים לב לכך במחקרים הבאים (אך לא רק):
  - מחקרים בהם חשובה עמידה על קריטריוני הכללה/החרגה, שקשה יותר ולפעמים לא ניתן לאמתם באופן מקוון (למשל - האם המשתתף כשיר?)
  - מחקרים בהם יש בשאלון או בראיון עצמו כדי לייצר סטראס או תגובה קשה אחרת, ויהיה קשה לעמוד על כך ולהגיב לכך באופן מספק דרך מחשב/טלפון.
2. מעבר לשאלון מקוון, במקום שאלון ניירי, מקל על השתתפות פרטים במחקר באופן בלתי מזוהה (קרי – גם ללא קידוד), ובמידה והמחקר מאפשר זאת, יש לשאוף לכך.
  - באם המחקר אכן מתוכנן כבלתי מזוהה, ניתן לבקש פטור מהחתמת המשתתף על טופס הסכמה.
  - בכדי לקבל פטור מהחתמה על טופס הסכמה, יש לייצר פתיח לשאלון, המחליף את דף ההסבר למשתתף, ואשר בסופו מופיע שורה בנוסח "מענה על השאלון מהווה הסכמה להשתתף במחקר", או לחילופין שורה לסימון של "אני מסכים/לא מסכים להשתתף במחקר".
  - יש לשים לב, כי איסוף מספרי טלפון / כתובות מייל, לצורך יצירת/שמירת קשר מתמשך עם המשתתף, פוגע באנונימיות המחקר. בכדי לצמצם פגיעה זו, יש לאסוף את הפרטים הללו בקובץ נפרד מזה בו נאספות התשובות לשאלונים (נפרד מראש, לא על ידי מחיקה בדיעבד).
  - ניתן לייצר הפרדה בין הפרטים המזהים לתשובות לשאלונים, על ידי הפניית המשתתף ללינק, אשר לחיצה עליו מעבירה לקובץ נפרד, בו הוא ימלא את הפרטים המזהים.
3. הראיון/תצפית/שאלון המקוונים צריכים להתבצע באמצעות תוכנה מאובטחת.
  - יש לתת עדיפות לביצוע באמצעות תוכנות ברשיון אוניברסיטאי (קוולאטריקס, גוגל פורמז לעסקים, זום בגרסה בתשלום, דרופ-בוקס לעסקים וכיו"ב).
  - במידה ואינכם בטוחים האם התוכנה עומדת בדרישות האבטחה – ניתן להתייעץ עם נדב אזולאי, אחראי אבטחת המידע של האוניברסיטה nazoulay@univ.haifa.ac.il.
4. בראיונות/תצפית מקוונת - דפי ההסבר למשתתף צריכים להיות מועברים למשתתפים טרם מועד הסכמתם להשתתף, לקריאה מראש.

5. במידה והראיון או התצפית מוקלטים – ניתן להשתמש בהקלטה גם לצורך תיעוד הסכמת המשתתף להשתתף במחקר. באופן זה ניתן להתגבר על אי היכולת להחתים את המשתתף על טופס הסכמה.
- שימו לב כי אין להשתמש בשמו של המשתתף במהלך תהליך ההסכמה המוקלט, בכדי להגן על פרטיותו.
6. במידה והראיון ו/או ההסכמה מדעת המקוון מוקלטים, יש להקליטם בהקלטת שמע בלבד (ולא וידאו).
- ניתן לעשות זאת דרך תוכנת השיחה עצמה, או על ידי הפעלת רשמקול ליד הרמקול.
  - לתשומת לבכם כי בתוכנת ה-zoom מבוצעת הקלטה אוטומטית גם בפורמט שמע וגם בפורמט וידאו+שמע. יש למחוק את הקובץ המשולב שמע+וידאו מיד לאחר הראיון, ולהשאיר את קובץ השמע בלבד.
7. במחקר תצפיתי, בו קיים הכרח לשמירת הקלטת וידאו דווקא, יתכן ותידרש אבטחת מידע מוגברת, בשל חוסר היכולת לבצע אנונימיזציה אמיתית לקבצים (שהרי המשתתף מצולם בהם ולכן מזוהה).
8. בדף ההסבר למשתתף צריך להכלל הסבר על ההתאמות למחקר מקוון - הליך הסכמה בעל פה, אופן ההקלטה, שמירת הקבצים וכיוב'.

בהצלחה לכולם,
מאיה